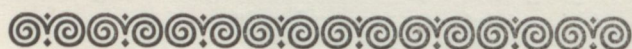

dennapi kenyérért s aki ezért ép annyira nem erkölcsstelen, mint amiképen nem erkölcsstelen az a bíró, aki elítéli a vádlottat, noha a lelkiismerete ellene szól, de a főrvény paragrafusa úgy kívánja. Ép annyira nem ítélhető el, mint azt a katonát sem lehet elítélni, aki sorfűzet ad a saját véreire, mivel a kommandó így kívánja.

Hogy lehetne tehát követ dobni az ujságíróra, akinek a legnagyobb úr, az Élet diktál? Csak ennyit akartam megjegyezni. Csak a való igazságot akartam megmutatni, nem pedig védőbeszédet tartani.

Elrablott májusok.

Irta: Radványné Ruttkay Emma.

Éntőlem mindig elszállt a tavasz,
Hiába hívtam vissza.
Irigyen néztem azt, ki a gyönyört
Dús serlegekből issza.
Nekem nem voltak rózsás álmaim,
Én bús utakon járok...
Pedig tudom, fel fog virradni még
S dacos ajakkal várok.

Asztalomon szép nyíló nárciszok
Illattal integetnek:
Gyorsan elröppent, boldog májusok
Tán engemet keresnek...
— Mikor a fűtős orgona virít
Miért jár itt a bánat?
Széjjel röppennek csókos éjszakák
És elszállnak a vágvak.

Május van újra, édes, illatos, —
Én semmit sem remélek,
Emlékek útján csendesesen, lemondón,
Könnyezve visszanézek:
Nekem nem voltak rózsás álmaim...
Én bús utakon járok...
Pedig tudom, fel fog virradni még!
Vagy tán hiába várok?...

1089

Egy püspök élete.

Irta: Á. É.

Az öreg József főherceg a nyolcvanas években, mikor Pécs városában járt ellátogatott a Káptalan-utcában egy kertbe, ahol az ő természetet szerető egyszerű lelke, nagy gyönyörűségét lelte a nyolcszáz esztendő Tiszafákban. Nem tudom, kié volt akkor ez a kert. Ma egy finom modoru, kedves öreg főpapé, Döbrössy Alajos kanonoké a sok szobás uri ház; ő ültetett a Tiszafák mellé száz meg száz rózsafőt és a magas, zárt kőfalakon túl, a külső világból talán csak a gyönyörű székesegyház öreg harangja zeng át. Aztán rózsza és ismét csak rózsailat, mely át meg átjárja a csöndes szobákat s az őszhaju kanonok kedves magánkápolnájában, melyhez neki külön pápai engedélye van: egészen felébred a látogató lelkében az a különös báj, mely a rózsák illatával és az imával jár.

Az öreg Tiszafák alatt, csöndes beszélgetésbe kezd az ősz kanonok. Hamar kifárad, kissé nagyot hall, azért szüneteket tart. Komoly nagy munkát végzett, becsülettől megfelelt annak; megérdemli, hogy már csak a rózsákat érezze, ne a főviseket. Nem sejtí a jó öreg kanonok, hogy minden szavát a riportter szemfülességével lesem s így szíve szerint beszél az ő emlékeiről.

Ime egy levél. Írója nevét ma már a történelem őrzi. A boríték címzése ez:
Tisztelendő Döbrössy Alajos mágocsi káplán úrnak

Mágocs.
Saját kezéhez.

A levél tartalma így szól:
Tisztelendő Úr!

Azon vonzalom és ragaszkodás, mellyel családom iránt, ismeretségünk első pillanatától kezdve, viseltetni szives volt, nekem kellemetes alkalmul szolgál, hogy egy fontos ügyben Tisztelendő úrhoz forduljak, annál is inkább, mert szeretem hinni, hogy jeles papi tulajdonai és gyermekeim iránti kiváló szeretete, alábbi megkeresésemet indokoltá teszik.

1090

Ugyanis Gusztáv fiam szellem-erkölcsi neveltetésének ideje immár elérkezvén, feleségemmel egyetértőleg abban állapodtunk meg, hogy Tisztelendő úrat fogjuk felkérni ezen fontos és nagy körülfekintést igénylő munka keresztülvitelére! Nincs kétség benne, hogy mi mindketten nagy megnyugvással vennők, ha Tisztelendő úr fiunk vallás-erkölcsi neveltetésének elemi, valamint középiskolai kiképzetésére vállalkoznék. E végből és a részletek tüzetes megbeszélése szempontjából Tisztelendő úrral találkoznunk kívánok Bakóczán és ha családomba jönni önmagában hajlandóságot érez: akkor a találkozás határidejéül július 10.-ikét tűzöm ki és kérem, hogy jöveteléről engem előzetesen értesíteni ne ferheltessék. Ami pedig az egyházmegye kötelekéből való ideiglenes elbocsájtásának engedélyét illeti, azt a továbbiak kapcsán Méltóságos Püspökétől személyesen fogom kieszközölni és remélem, hogy a Méltóságos úr, indokaim súlyánál fogva, nem fogja ezt nekem megtagadni. Egyébiránt fogadja a Tisztelendő úr melegen érzett jóindulatom őszinte nyilvánítását.

Budán, 1873. június 14.

Majláth György
országbíró.

A nagyemlékü országbíró, ezt a levelet halála előtt tíz évvel írta. Azok a kiváló jellembeli és észbeli vonások, melyek az egykori Majláth Györgyöt magasan kiemelték kortársai közül, mindenestire ottthon a családban is irányító erővel bírtak. A Majláthok életén, mint vezető fonal húzódik végig a mély vallásosság, a munka, az erély és akarat, a közért való nemes küzdelem s mind az, mit szeretet, műveltség, rang, vagyon megte-remthet.

Az egykori nevelő ennyi év után is hódolattal vegyes elismeréssel szól az országbíró kiváló lelkiképességeiről s szavai nyomán megelevenül előttünk a kis zömök termet, a kopasz fő, szikrázó szemek, őszülő bajusz és szakál, önérzetes magatartás, feltűnőleg szabatos és rövid beszédmodor. Szigorú arcvonásai mögött, mintha elrejtőzködne, úgy csillog fel néha lelke melege.

Előttünk áll e leírás után a büszke magyar

nemes, kinek nem kifüntetés a grófi rangot kínáló királyi kegy s nem is fogadja el azt a maga számára.

Az ötvenes évek elején veszi feleségül Brandau Gusztáv báró slavoniai nagybirtokos és országszerte ismert bőkezű főúr csodás szépségű, finom lelkű leányát, Stefániát. Később Erzsébet királyné csillagkeresztes palotahölgyét, kinek nevét ezer meg ezer szegény tanulta ismerni, szeretni.

A Majláth és Brandau családok hagyományos lelkikiválóságait örökölték az országbíró gyermekei, akik festi és lelkiszépségeikkel mindenkor és mindenütt kifüntek és a finomság csudálatosan szép összhangban karakterizálta egyéniségüket.

Apától és anyától, születésükkel együtt vették át a lelkibéke zálogát: az Istenszeretetet, a legfisztabb vallásosságot.

Köztudomásu dolog, hogy főúri családokban találjuk meg ma is a legmélyebb vallásos szellemet.

Ilyen légkörben születtek a Majláth gyermekek. Talán már itt a magyarázata annak, hogy ez a család egy ideálisan nemes püspököt adott Magyarországnak. Minden ami a püspök életében ezután következett, csak felépítése a családi szellemben lefett vallás-erkölcsi alapnak.

Bakócza, a Baranya megyei kis falú, a fák, a mezők voltak első barátai Gusztáv Károlynak. A csendes kastély legcsöndesebb gyermeke Gusztáv volt. A legélénkebb pedig, József gróf, aki ma is sok jelét adja eleven, tevékeny lelkületének.

A mágocsi kis káplán vette kezébe a gyermek lelkét. Azóta fehér haju öreg kanonok lett az első nevelőből. Az élet eltörül és elvisz sok emléket, de Döbrössy kanonok arca, szeme felragyog, mikor Gusztáv apró élményeiről beszél.

A püspök lánytestvérei mellett egy elsassi nő, Miss Wolf nevelőnősködött, aki a későbbi Hohenlohe hercegné és Pallavicini örgrófnék mellett fanítgatta Gusztávot is, míg nyolc éves korában egészen és kizárólag Döbrössy vette át a nevelését.

Soha engedelmebb, nemesebb, szebb hajlamu gyermekeket nem ismertem! így kiált

Budapest 1870

MAJLÁTH GUSZTÁV

fel ma is a nevelő. Gusztáv bámulatosan pontos, rendes kötelességteljesítő, szorgalmas és jó tanuló volt, aki mindig előre tanult. Gyöngé, finom szervezetű, virágszál gyermek volt, a legkisebb a családban és édes anyja lelke rajta csüng és bezománcozza finom, nemes lelkének hatásával egy egész életre. Göndör, borzas, hamvas, barna hajával, biztos, merész, bátor, tiszta tekintetével, úgy van megörökítve fényképen, akif körülvesz minden szeretet, finom gyöngédség. Ez a finom báj harmatozza be később is a fiú lelkületét, kedélyét. Gyerekpajtásai nem sokan vannak. Edelsheim Gyulay Lipót báró és Zichy Aladár. Ezekkel érintkezett leggyakrabban.

Az országbíró, ha szükségét látta, bizony, a régi jó pedagógia szerint meg is verte a

1093

gyermekéit. Különösen ha árulkodni próbáltak. Ezt szívből utálta az életben is Majláth György.

Szinte hihetetlen, milyen simán, szépen élte le gyermekéveit Gusztáv. Munka és kötelességérzet foglalta le akkor is. Gyerekes csinyjei abban merültek ki, hogy kitünő utánozó képessége volt. Karrikaturákat rajzolt nővéreiről és azok barátnőiről.

A Majláth gyerekek általában mind nagy zenészek s nem egy közülök saját szerzeményeit játsza. Gusztáv is szerette a zenét. És szerette a sportot. Tenniszt, korcsolyázást, sétát, kirándulást. Egy-egy kiválóbb feleletének mindig kirándulás volt a jutalma. Levett kálappal hegyeket mászni! — ezt szerette s szereti ma is. Mint gyermek, mindig egyedül, a szabadban tanult. Zsebpénzt sohase kapott! Csak akkor, ha alamizsnát osztogatott; azt mindig neki adták oda, hogy megtanuljon örömmel adni. Hát meg is tanult! S ha neki adott az Isten, ő is adott másoknak, ezt bizonyította be életével.

Így telnek a gyermekévek felváltva, hol a szép Baranyában, hol Budavárában.

A lányok nőnek, a Majláth palota élénkebb lesz, bálók, estélyek váltakoznak, de Gusztáv mindig szobájában marad nevelőjével, csak olyankor látható, ha csöndes a palota és atyja révén országos nagy emberek látogatják. A konzervatív nagyok, kiknek neve és képe ott van megörökítve a Majláth György emlékével és arcképeivel együtt „A magyar nemzet története” című munkában. Ama nagynevű emberek közül, akik abban a válságos időben a Majláth palotában megfordultak, leírásunkban nem nevezhetünk meg mindenkit. Csak Simor Jánost, a hercegprimást, említjük, kiről talán nem mindenki tudja, hogy a király hű kancellárja, Majláth György ajánlatára helyezte a primási székbe. A nagy főpapot ez a hála odakötötte a Majláth-családhoz és Haynald biborossal együtt gyakori vendégek voltak ott. Ilyenkor mindig megjelent a gyermek Gusztáv és tanúságot tett beszédközben lelki fejlettségéről és az örökös impresszió, melyet papi nevelője kedélyére és hajlamára észrevétlenül is gyakorolt: odafűzte a lelkét Haynald és Simor életútjához.

A hercegprimásnál végzi első áldozását és

1094

ugyancsak nála nyeri el a bérmálás szentségét. Bérmajaajándéku a primás Kempis T. könyvét adja. Bérmaja, atyjának jó barátja Cziráky gróf, keresztatyja pedig anyai részről való nagyapja, Brandau Gusztáv báró. Kiförülhetetlen nyomot hagynak ezek a vallási ünnepek a gyermek lelkében s a családban észrevétlenül is, öntudatosan is odaérnek a gondolatok, hogy a finom lelkü, finom szervezetü gyermekből pap lesz; arra utalja egész születése, lelkiberendezkedése, vágya, hajlama. Állandóan felszínen van e terv, bár elhatározva nem volt.

Gusztáv évről-évre teszi le vizsgáit s lelke nem ismer mást, mint a szülei előkelő házában uralkodó erkölcsi tisztaságot, féltve őrzött finom lelkibenymásokat és leglisztább szeretetet.

Az országbíró energikus lelke úgy határoz, hogy a család leggyöngédebb hajtásu legkisebb virágát is, a többi testvér példájára kiteszi az életbe. Hadd erősödjék szélben, viharban, idegenben, férfiasan, egyedül. Így kerül Gusztáv a VII. osztályba a budapesti II. kerületi gimnáziumba nyilvános tanulóknak.

A gyermek itt is megállja a helyét a tanulásban, de lelkifinomsága, testi szervezete, gyöngédsége megérzi a változást, mely egyszerre körülveszi és új képeket visz elibe az életből.

A férfias, törhetetlen akaratú férfi, az apa, a bölcs és előrelátó országbíró úgy határoz, hogy Gusztáv otthon fejezi be tanulmányait. Így is történik s a szülői szeretet veszi szépséges oltalmába, a rendkívül finoman fejlődő ifjú lelkét.

Csak érettségi vizsgára jelentkezik Gusztáv.

Majláth Gusztáv diákkorában tanulta meg azt, hogy az életben dolgoznia kell mindenkinek, akár szegény, akár gazdag.

Döbrössy Alajos a Majláth családnál végzett munkája után befejezte nevelői feladatát és visszatért egyházmegyéjébe, honnan egykor távozott. Azóta se hagyta el.

Az érettségi vizsgát, mely a legfényesebb eredménnyel végződött tanulóra és tanítóra nézve egyaránt, a család egy kis ünnepélyvel fejezte be, melyen Gusztáv felköszöntőt mondott az ő kedves nevelőjére, a „Tiszti“-re, amint őt bizalmasan szólította gyerekkorában

s a „Tiszti“ ma is boldogan emlékezik a búcsúzó gyermeknek eme szavára: Isten éltesse, mert én sem élnék, ha ő nem éltetett volna!

Az érettségi után a lelkiatya választás is szóba jött, de a ragaszkodó, hálás fanítvány Hidassy püspök helyett, az ő régi gyóntatóját, gyermekkori bizalmas barátját, nevelőjét választotta továbbra is.

A pályaválasztás nem képezte élénkebb vita tárgyát. Hallgatólagos megegyezéssel a család minden tagjában ott élt a gondolat mindig, hogy Gusztáv pap lesz. Mint minden diáknak, úgy Majláth Gusztávnak is volt kedvenc tantárgya. Még pedig: a latin klasszikusok. Ezeket szerette s boldog volt, ha elmerülhetett azoknak a világában. Az erdélyi püspök gyönyörű latinsággal ír és beszél ma is. Bár megállapodott gondolat volt Gusztáv papsága és ő maga sem ellenezte azt soha: mégis választ az érettségi alkalmával még nem adott. Az otthon nyert finom lelkineveléssel, a lelkében levő szelid, tiszta hajlamokkal, miknek minden mozdulatára szigorú szere-

GRÓF MAJLÁTH GUSZTÁV KÁROLY erdélyi püspök arcképe 1908-ból

feffel örködött a szülői szem: így megáldva nemes érzésekkel, gyermekkori barátjával, Zichy Aladár gróffal, Turcsányi János nevelőpap kíséretében a strassburgi egyetemre ment a két ifjú. Tanulmányaikat jóformán meg sem kezdhették, mert alig öt-hat hónapig volt távol a szerető gyermek, mikor édesapja mindeneknél szomorúbb halála hazaszólította. A finom nevelésű, nemes lelkületű, érzékeny szervezetű ifjút reffenetes erővel sújtotta a gyász hír s lelke egyszerre, egyetlen rezzenésre megtalálta a vigaszt, melyet a gondviselés számára azokban a napokban mutatott. Lélekben abban a pillanatban pappá lett Majláth Gusztáv és soha többé el nem hagyta ezt a pályát se tetteiben, se érzéseiben.

Mély gyászában Pécsre ment, hol boldogult atya közélefi munkálkodásának emlékére neveztek el egy nagy piacot Majláth-térnek. Pécs városához sok emlék kötötte a gyászoló ifjút. Így kereste fel csak nem régen elhagyott kedves nevelőjét és lelkéből előtört a megérett, tiszta szívből szakadt vágy és kijelentette elhatározását, hogy pap lesz.

A hercegprimás, ki Pellet kanonok útján több ízben kérette a nevelőt, hogy minden igyekezetével hasson oda, hogy a fiú ránevelődjék a papi pályára, igen nagy örömmel vette a hírt. Alig hogy eltette a hercegprimás az országbirót, Gusztáv felé fordította minden figyelmét és szeretetét és gondoskodásával kötelezettséget teljesített a családdal szemben. Gusztáv papnövendék lett Bécsben a Pazmaneumban. Külön szobát kapott, de együtt nevelkedett a kispapokkal, akik sokat megéreztek abból a lelki fenntartásból és tisztaságból, melyet a szülői ház finom légköréből vitt a szeminárium falai közé. Csakhamar kedvence lett mindenkinek a lelki rázkódásokon átment ifjú.

Gyöngéd, finom szervezete theologiai tanulmányainak utolsó évében 1887. márciusában már nagyon rászorult a pihenésre. Haza kellett menni, ahol gyöngékedése dacára utolsó vizsgáira készült s 1887. október 6.-án pappá szentelték. Simor végezte ezt is. Az új pap első miséjét a pozsonymegyei Zavaron mondotta, hol atya sírhalma áll s ahol jelenleg a püspök legidősebb testvére, György gróf lakik.

1097

Felszentelés után Simor magához vette a fiatal papot Esztergomba s kinevezte a szemináriumba tanulmányi felügyelővé. Ugyanakkor a tudós Prohászka püspök mint spirituális működött a szemináriumban. Püspökségről talán egyik fiatal pap sem álmodott akkor, hanem benső szeretettel végezték kötelességüket s az idő meghozta és beigazolta azt, hogy a két jó barátnak magasabb földi rendeltetés jutott. Prohászka püspökké szentelésében annak idejében nagy és főrsze volt Majláthnak.

Szép világot vet a volt nevelő és tanítvány közötti lelkiharmóniára az a levelezés, melyet elválásuk után folytattak. Döbrössy utazni megy évről-évre. Bejárja Európát és gyakran ír a távollevő Gusztávnak, aki élénk figyelemmel kíséri régi barátja örömeit.

Simor halála után távozik Majláth Gusztáv gróf Esztergomból és Komáromba kerül helyettes-plebánosnak, ahol két esztendeig szolgál s emléket ma is szeretettel őrzik. Innen szólította ki meglepetésszerűen a királyi kegy és az apostoli szentszék egybehangzó akarata, az elgyengült Lönhardt Ferenc erdélyi püspök mellé coadjutornak. Abban az időben Majláth volt a legfiatalabb püspök és ezt sokan nem bocsájtozták meg neki azok közül, akik ma már áldva-áldják a Gondviselést ezért.

Lönhardt püspök halála után Majláth Gusztáv gróf foglalta el a régi fejedelmek várát a püspöki rezidenciában. Gusztáv Károly gróf nemcsak azt a rezidenciát foglalta el, hanem lelkének melegével, csodásan jó és nemes szívével betöltötte azokat a hiányokat, melyek egyházmegyéjében a kulturáért, a szeretetért sóvárogtak.

Majláth püspök neve Erdélyben varázserővel bír. Hívei rajongó szeretettel emlegetik a legtávolabbi havasok alján is és boldog és büszke az ő püspökére a nép. Talán azt se tudja miért, de érez valamit közelében, ami nem mindennapi. A népe nem tudja, hogy családi örökségkép viszi magával az ő püspökük az országbiró szívós kitartását, törhetlen munkaerejét és egy csodás szépségű, finom lelkű édes anya szelid, tiszta báját, amit vonzóvá, értékké tesz a férfi enerzsiája. A népe csak szereti, becsüli és rajong érte és

1098

személyesen, egyenként úgy érzi, hogy igaz barátja, szerető lelkiapja néki Majláth Gusztáv.

Azok pedig, akik látnak, tudnak, ítélnek, azok öntudatos büszkeséggel érzik püspökük lelkikiválóságát. Ez az ember oly ritka, meleg, kivételesen szerencsés egyéniséggel született, hogy akkor is az elsők között volna lelkülete erejéből, ha a sors ily kedvezően nem segítette volna elérni azt a magaslatot, ahol ma áll. Ezt azok tudják, akiknek valaha ügyesbajos dolguk volt Majláth püspökkel. Az ő meleg lelke életet visz magával, a merre jár. Alkotásait csendben, zajtalanul végzi s egyházmegyéjében virágzó hitélet van. Erős kézzel szedte rendbe iskolái szellem-erkölcsi életét s nincs egyetlen kis diák ott, aki személyesen ne ismerné a püspököt s aki ne érezte volna atyái szívének melegét, melyhez erőt, a finomlelkű, fehérhaju édesanyától nyer a gyermek, aki ott él püspök fia rezidenciájában. Egyik a másikért s keffen az Istenért, a vallásért, a jótekonyságért, a szeretetért, az emberekért. Vagyont, erőt, lelket, egészséget áldoznak s az életük célja, mások boldogulása. Az édesanya lelke vigyáz fia életére ma is, hogy a mindig gyöngye, kedves legkisebb gyermeke, a finom lelkű Gusztáv: nagy és hatalmas erdélyi püspök legyen, akinek csak szívbeli jósága nagyobb rangjánál.

Bérces Erdélyben félve néznek arra Esztergom felé, mert nem tudhatjuk a Gondviselés útját.

BAKÓCSA (Baranya megye). Gróf Majláth Gusztáv püspök születéshelye

Kína és Japán

kulturviszonyai az újabb irodalom megvilágításában.

Irta: Dr. Ágner Lajos.

(Folytatás.)

Nyugat törvényeit az utolsó száz évben az jellemzi, hogy azok állandó szabályozói akarnak lenni a gazdasági zavaroknak. A nyugati civilizáció megbizhatatlan. Nyugat felszabadított bizonyos erőket, amiket nem tud most már ellenőrizni, amikkel nem tud elbánni.

Ha Kína nem szereti Nyugatot, annak maguk a nyugatiak az okai, illetőleg a nyugati államok fejedelmeinek esztelen kapzsisága és a keresztény papok bigottsága. Kína ellenszenvvel fogadta s fogadja ma is a nyugatiakat, mert nem bizhat őszinteségükben. Nem mint egyenlő fél akar Nyugat Kinával érintkezni, hanem erőszakkal akarja intézményeit rátukmálni s az összeköttetésből csak hasznot, zsákmányt akar magának.

Vajjon a nyugati civilizációnak van-e oka annyira büszkének lenni? A mozgalmas, tartalmas életet kifejező nagy városokban Kína sem szűkölködik. Kinának is vannak óriási városai, falán még nagyobbak. De a nyugati korcsmákat, vendéglőket, szegényházakat, fogházakat nem irigyli szerzőnk.

A keresztény vallás és kultúra, meg az ezen alapuló társadalomban nincs meg az őszinteség; mert a Krisztus által hirdetett morál, a kegyesség, tisztaság, önmegtartózkodás, felebaráti szeretet ugyan hol található?!

Nem sok jó véleménnyel van irodalmunk, művészetünk felől sem, mert szerinte pillanatnyi ihlet pillanatnyi hatásnak alkotta. Túlzásait megértjük, ha az író erős sovinizmusára gondolunk. Nem is nagyon harcias sovinizmus, csak szerény, de azért önérzetes vallomás, amely ebben az egy mondatban csúcsosodik ki: „Kína a kínaiaké!” Azt vallják, hogy csak ennyit akarnak. S ehhez, ha a mai nacionalista törekvésekre gondolunk, joguk is van. Végtére is több ezer éves múltjuk s az ebben felmutatható kultúra is ér valamit. Párhuzamot von a törvények és alkot-